

Het beleg van Gent ten jare 965

Gillis de Voocht

editie Ph. Blommaert

bron

Gillis de Voocht, *Het beleg van Gent ten jare 965* (ed. Ph. Blommaert). C. Annot-Braeckman, Gent 1845

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/vooc001bele02_01/colofon.htm

© 2009 dbnl

[Inleiding]

A mythis omnis priscorum hominum cum historia tum philosophia procedit.

HEYNE.

Het begin van byna al de geschiedenissen der oudheid bestaet in eene rei sagen of overleveringen, welke uit de vermenging van historische voorvallen met mythische begrippen ontstonden. Denzelfden gang volgen ook de kronyken uit de middeleeuwen en schier allen worden door sagenaerdige verhalen aengevangen. Men hoeft slechts de jaerboeken der Friezen en die der nederduitsche Franken te openen, om hiervan overtuigd te wezen: daer vindt men, onder menigvuldige andere, de stamsagen van Friso, Saxo en Bruno, van Battus en Sallandus; hier, diegene van Brabo, Flandries, Ynach, Lohengrin, Genoveva, Swana, Liderik en Idonea,

welke versameld eenen cyclus vormen, te regt door San-Marte de Noordzee-sagenkreits genaemd.

De kronyk van Vlaenderen, uit welke wy de hier uitgegevene beschryving van het *Beleg van Gent* overnemen, vervat ook eenige verdichtselen aen het hoofd des boeks geplaetst voor de historische verhalen een aenvang nemen. Vooraen staet *de prophetie of voorzeggingen van den smid van Huussen*, die men als een kort begrip der gentsche historie mag aenschouwen; dan volgen de bekende sagen van Bavo, van Liederik en Finard; en verder, onder de geschiedenis van den vyfden grave van Vlaenderen, Arnout den Caluwe, het Beleg van Gent. Schoon de opstel van deze vlaemsche sage tot een later tydvak behoort, valt er echter niet te twyfelen dat zy sinds eeuwen reeds in den mond des volks leefde, voor aleer zy in een vasten vorm gesloten, opgeschreven en geboekt werd. Haren eersten oorsprong schynt zy verschuldigd te zyn aen de benaming der straet Engelandgat⁽¹⁾ wier beteekenis

- (1) Het woord *gat* kan *poort* of *straet* beteekenen, naer men het van het engelsche *gat* of het Hoogduitsche *gasse* (by Kilian *Gatte*, platea. Ital. *chiassa*, Goth. *gatvo*) doet afstammen; te Gent is het nog in den zin van *poort* of *bogen* gebruikt in den naem der vyfbogige-brug: de *Vyfwind-gaten* te Overschelde. Dus Engelandgat zou in de oorspronkelyke beteekenis van het woord eene poort of straet aenduiden, leidende naer Engeland. Maer indien men tegen deze uitlegging opwerpt dat de groote bane naer Engeland langs daer niet gelegen was, maer door de Torrepoorte en Walpoort liep, en dat men in vroeger tyd selden of nooit namen van verafgelegene landen of steden aen straten of poorten gaf, welke er naer toe leidden, dan moet men andere veronderstellingen maken welke op geen vastere grondslagen steunen, als diegene van eene wykingsbende, bestaende uit Engelen (*Angli*) en Vaerners (*Varini*), welke ten tyde der Normansche inloopen zich hier nederzetten en hunnen naem aen dezen wyk lieten; hunne bezittingen zouden zich tot over Royghem en Meerekerk uitgestrekt hebben, waer men voormaels het hoofdleen vond der heerlykheid Vaernewyk. Hiermede zouden samenhangen de oude overleveringen van den engelschen oorsprong van het geslacht van Vaernewyk en de stichting der kerk aen den engelschen koning toegeschreven. Men voege hierby dat de *Engelentierstraet* vroeger *Engelandstrate* werd genaemd, dat de wyk achter het Ryken-gasthuis den naem van *Engeland-ten-trappen* draegt, en dat in de nabyheid van dien zelfden wyk twee velden bestaen, welke van gevechten en stryden in ouden tyde aldaer geleverd hunne benamingen bekwamen, daer het een, aen de Maegdenstraet palende, *het Klein-Slagveld* heet, en het ander, over de Holstrate, *het Groot Slagveld* wordt genaemd. (Zie DIERICX, *Mémoires sur la ville de Gand*, T.H. p. 227 en 649.)

men wilde uitleggen; het hieruit ontstane sprookje werd met den loop des tyds het middenpunt rond welk de Gentenaer de wisselvalligheden des vlaemschen volks gedurende verscheidene tydgewrichten vereenigde, en tot een verhael deed uitdygen dat door opvolgende en wisselende gebeurtenissen nog vervormd en gewyzigd een levendig geschakeerd tafereel levert, welk de staetkundige bewegingen eigenaerdig, als een tooverspiegel, wederkaetst. Eenige geschiedkundige ongewyzigde punten laten zich nogtans onder dit dichteryk hulsel hier en daer ontdekken, als de echt van graef Arnulf den Jongen met de dochter van Berengar, koning van Lombardie, de steeds herlevende twisten over leenroerigheid en handel met Vrankryk en Engeland, en byzonderheden van het beleg der stad Gent door keizer Frederic in 1488. Schoon deze laetste gebeurtenis niet onveranderd in den opstel voorkomt, mag men met eenige waarschynelykheid dien tyd aengeven, als degene, gedurende welken het gansche verhael den vorm bekwam, waerin het tot ons is gekomen. Ook treft men in middeneeuwsche kronyken hierover niets aen; de oudste schryvers, die er van spreken zyn Marcus Van Vaernewyck (*Hist. van Belgis. Gent, 1574, bl. 116*) en Sanderus. Deze laetste die

het als een historisch opstel aenschouwde, gewaegt er van in de volgende bewoording (*Flandr. illustr.* T.I, p. 28): 'Inter primos (*gubernatores*) in annalibus nostris occurrit Theodoricus de Beverne, dominus Dixmudae, per Arnulphum seniore, qui ad bellum Longobardicum profectus erat anno 965, hoc in munere constitutus. Fortiter ille sustinuit obsidionem urbis Gandavensis factam a regibus Francorum Angliae et Scotiae, qui post summos conatus re infecta tandem abierunt. Quibus tamen ea res, quamque solidis autoribus nitatur, hactenus mihi incompertum.'

De text, welk wy hier in druk geven, is ontnomen, zoo wy reeds zegden, aen de kronyk van Vlaenderen, op het einde der XVIe eeuw door Gillis De Voocht onderhouden. Deze kronyk is overigens niet zonder belang en behelst talryke berichten en geloofwaardige omstandigheden van de beroerten hier te lande tegen de Spanjaerden onder Philips II ontstaen, daer de schryver in dit tydvak leefde, zoo hy op vele plaetsen van zyn werk aenteekende, als op bladzyde 212, waer wy lezen: 'Anno 1566 es den troubele in dese Nederlanden begoest, ende Calvinus leeringhe werd in bosschen ende haghén ghepredikt van een volcxken van cleynder importancie, *so ic selve ghesien hebbe*. 'Dit handschrift in folio op papier geschreven berust in stads-bibliotheek te Gent, draegt het nummer 99 en het opschrift: *Varia. Nederlandsche historie*. - In een handschrift der XVIIIe eeuw, met titel: *Copie geschreven uit sekeren ouden boeck, behelsende den oorsprong van Nederlant enz. door J.B. D'Obercourt*, berustende ter provintiale archiven van Oost-Vlaenderen wordt dit verhael

van het Beleg van Gent ook aengetroffen, maer dit is slechts een jonger afschrift, in alles gelyk aen het hier uitgegevene. Zelfs werd het reeds in het midden der XVIIe eeuw door Baudewyn Manilius in druk uitgegeven, maer zoo raer zyn de exemplaren dezer uitgave geworden, dat de gekende slechts tot drie of vier beloopden. Dit werkjen in klein 4°, bl. 21, heeft den volgenden titel: *Een schoon historiken ofte cort verhael van de principaelste pointen van de belegeringhe der vermaerde stadt van Ghendt, die ghedaen wierd by de drye coninghen, te weten: van den coninck van Vranckerijcke, Schotlandt en Inghelandt ten tyde van den vijfden graven van Vlaenderen Arnaut den jonghe, F^s. Baudewijn. Gendt, Baudewijn Manilius.* De uitgever heeft den inhoud van het oude HS. nagenoeg gevolgd, slechts noemde hy een grooter getal familien op, die den graef Arnout omringden, en Gent tegen de aanvallen der vreemde heirscharen verdedigden, als op bl. 1, zegt hy: 'Hy nam raedt metten heere van Dixmuyde, met den burchgrave van Ghendt, heere van Stave, van welcken geslachte sichtent ghecommen zijn de Vylyvingers, de Moerynghers, de Vranynghers en de Brysteetynghers en de Appolynghers, wiens roep al noch is *A Gand!* in teecken dat zy van dien gheslachte alle gecommen zijn, ende metten anderen edelen gheslachten van Ghendt, te weten: met die van Vaernewijck, van Materen, Wttendale, Wtmerham, Wtter-Volder-straete, Cortrozins, Sersanders, De Grutre, De Bets ende meer andere.....' Op bl. 10, tusschen de bannieren van de geslachten Uutendale en Uutervolderstrate, plaetst hy het geslacht Meerhem: 'Noch vraeghde den

koninck van Enghelandt wie die bannieren toebehoorden metten velde van gaude metter baren van zilvere, daerin dry zilveren Lelien stonden; hy zeyde: 't Gheslachte Meerhem.' En op bl. 11, onder de geslachten, die het oost- en noord-einde der stad Gent verdedigen noemt hy ook die van Halewijn, Ghistele, en Coeyghem. - Dit verhael werd, mogelyks in hetzelfde tydvak, tot het onderwerp van een tooneelstuk genomen, dat nog over weinige jaren door de rhetorykkamers ten platten lande werd vertoond; het voor my liggend exemplaer draegt tot opschrift: *Het zevenjarig beleg van Gend, door den koning van Vrankryk, Engeland en Schotland onder Arnoldus, den V grave van Vlaenderen; treurspel in vyf bedryven. Te Gent, by P.A. Kimpe, boekdrukker by de Capucynen.*

PH. BLOMMAERT.

Het belech van Ghendt, ten jare 965.

Als men screef het jaer Ons Heeren ix^c. ende lxxv. so overleet Baudewijn de Caluwe, den iij^{den}. grave van Vlaendren, ende liet achter een sone, die Aernaut ghenompt was, die hy hadde by Machtild des hertoghen van Sassen dochtere, dewelke dede groote neersticheyt om de coopmanschap te doen rysen in Vlaendren, want hem dochte dat het volc was seer bequame om coopmanschepe te doene; so nam hy raet metten heere van Dixmude ende den burchgrave van Ghendt, heere van Staven, ende den gheslachte van Vaernewijc, Borluut, Matere, Uutendale, Volderstrate, Curtrosynkens, Vander Sare, ende meer andere, die al t' samen goede jonste droeghen tot de welvaert van den lande; so sloten sy met ghemeenen rade dat men alle de pennynghen ende ghelt, die men

ghecryghen conde, vergaren ende fynanchieren soude, endemen gheboot alle havenen al Vlaendren duere daer schepen ancommen coeste ende quamen dat se alle soude commen met huerlieder goet tot Lamminsvliet nu Sluus, ende wat coopmanschap sy daer brochten men soude se afcoopen ende wel betalen, ende boven dien so waren noch boden uutghesonden in diveersche landen om te vercondighen wat coopmanschepe men brochte in Vlaendren tot Lamminsvliet, nu Sluus, men soude se afcoopen ende daer toe souden daer cooplieden ghereet sijn, die 't coopen souden sonder langhe te beyden; so sijn daer terstond cooplieden ende scepen commen van diveersche landen, die huerlier goet vercochten ende ontfynghen haer ghelt, so dat binnen corten tyde de haven van Lamminsvliet nu Sluus seer vermaert was in Spaengen, Italien ende meer andere landen, so dat de stede van Brugghe was grootelijcx rysende, ende de vermaerste van al het kerstenrijck.

Hier gheeft den verrader Fane-Phoncion an den Coninc te kennen dat den grave Aernout de cooplieden dwijnt t'zijnder haven te komen.

Soo desen benydere Fane-Phoncion was seer benydende dat Vlaendren begoest te prospereren, hy gaft den coninc van Vranckerijcke te kennen hoe dat den grave Aernaut was dwinghende de cooplieden ter zee ende te lande dat sy moesten commen tot sijnder havene tot Lamminsvliet, nu Sluus, so dat alle de cooplieden ghevloten sijn, ende den grave Aernaut heeft in den sin gheheel u land te bedeeven ende trect die fortselynghe t'synen landen, daer zullen sy vry sijn. Den coninc van Vranckeryke verstaen hebbende ontboot hetselve

synen sweer, den conynck van Inghelant, ende gaf hem de sake te kennen, den welken hem den raet gaf, als dat hy den grave Aernaut in 't parlement te Parijs ontbieden soude met brief, denwelken brief hier na volcht:

Ghescreven an mynen subdijt,
 Ghy, grave Aernaut van Vlaendren,
 Ic conynck Kaerle wie overhoorich sijt,
 My verwondert dat ghy sijt so staut
 Want ic clachte van u hebbe ontfaen,
 Dat ghy den coopman rooft ter zee;
 Ende up niemant en hacht een ynkel spaen,
 Uwe overdaet doet mijnder herten wee,
 Inghelsche en Scotten die vanct ghy,
 Ende voert se totten landen dy,
 Dwelck u onheere ende scade es,
 Dus ontbiede ic u dat ghy niet en wilt aflaten,
 Te Parijs te commen in 't parlement,
 Of blijfdy t' huus ghy wort ghescent,
 Obediert ende stelt u onder justicie,
 En doedijt niet 't es voor u een groote vicie,
 Ic ende mynen vader crachtich
 Ontsegghen u ons vrientscap machtich.

Den grave Aernaut den brief ontfanghen hebbende was seer verwondert van dien brief ende vraechde raet an synen heeren wat andworde hy daer uppe soude scryven, daer up die gheslachten van Ghend rieden dat hy te Parijs in 't parlement niet trecken en soude, segghende dat de Franchoisen nochte den Inghelsman niet te betrauwen en sijn, ende dat niet dan envye en was om dat lant van Vlaendren beghint te prospereren van neerynghe ende coopmanschepe, hetwelcke sy gheerne beletten souden, want huerlieder es kennelick hoe dat hier uut Normandien es commen een schip gheladen met honde-vellen

meer uut schimpe dan anders, om dat sy verstaen hebben wat goet dat men bryncet tot Laminsvliet dat terstont vercocht es worden, hetwelcke van de coopliden ghecocht ende betaelt es, so dat de coopliden uut Normandien so vele ontfanghen hebben, dat sy niet ghelijc en hebben connen ghedeelen ende malcanderen bebben vermoort om het ghelt, dat sy van de honde-vellen ontfanen hebben, so dat het schip, met alle het ghelt ende de coopliden daerinne dootligghende, es metter vloet wederomme in de haven commen.

Hoe datter eenen heraut compt uut Italien.

Den burchgrave van Ghendt ende den heere van Dixmude ende de gheslachten van Ghendt rieden den grave Aernaut, dat hy naer Parijs niet trecken en soude, ten ware up vryheden ofte saufconduut van beede de conynghen, dwelck hy alsoo sloot ende accordeerde, so quam daer eenen heraut uut Italien van den lande van Lombardyen van den conynck Berrengier, die hadde een schoone eenighe dochtere te huwen, die gheheeten was Rosula, om welke hubaer dochtere so dede den conynck een tornoy ghebieden, alle ongehuude conynghen, hertoghen, graven, ende marquisen te kennen ghevende so wie dat winnen wilde metten tornoye als rudderlic metter lance ende sweerde, hy soude hebben te wijfve des conynck Berrengiers dochtere Rosula, want sy an niemande haren sin legghen en wilde dan an den ghenen die hem rudderlick metter lance ende sweerde gheneeren conde, want sy hoopte datter fray coraguesche hertoghen, graven en prince commen soude; in welke tydynghe den grave Aernaut hem

seere verblyde, ende dede den heraut goede chiere ende beghiften met rijckelicke juweelen, segghende: 'Gheliefde't den Heere, dat hy hem binnen Pavien ten tornoye vinden soude!' Waarmede hy an den bode oorlof nam.

Den grave sent antwoorde up des Conyncx brief.

Ende den grave Aernaut dede een lettre ofte brief van andwoorde scryven up des conyncx brief, die hy eenen franschen bode gaf om den conynck van Vranckerycke te gheven, ende bescanck den selven bode, ende liet hem gaen naer Parijs, denwelcken te Parijs comende, gaf den brief den conync, die hy van grave Aernaut ontfanghen hadde, denwelcken conynck ende syne heere seer verwondert waren dat den grave Aernaut niet mede commen en was, so dede oock den conynck van Inghelant, denwelcken den grave Aernaut seer dreechde, dat hy niet obedient en was, ende den brief open ghedaen sijnde, lasen so:

Ghescreven aen U eenen conynck verheven
 Van Vranckerijcke, die gheen ghelijck en heeft,
 Uwen brief ghesonden van u ghescreven,
 Hebbe ic ontfaen, dies mijn herte van toorne beeft.
 Om u te verandwoorden op het testament,
 Dat ic den coopman soude rooven te lande, ter zee,
 Die't u ingheven sijn siende blent,
 Want ghy en bemint den coopman nemmermeer,
 Waert also het ware my groot leet.

Hoe dat de iij conynghen een verbont maken Ghend te raseren.

Maer als den coninc den brief ghelesen hadde, die hem den grave Aernaut ghesonden hadde, so waende hy by na verroet te werdene, ende swoer dat hy 't up Vlaendren wreken soude, ende op den grave Aernaut soude hy de innobediencie, die hy hem ghetoocht hadde ooc wreken, schelijcx swoer ooc den conynck van Inghelant synen sweer, ende ontboden den conynck van Scotlant, van den welcken sy hulpe ende secoers begheerden omme den voornoemden grave ende sijn lant ter obediencie te brynghen, hem seggende dat den grave Aernaut groot ghewelt hadde ghedaen op den coopman van Scotlant, uut welcke den voornoemde conynck mede seghelde ende beloofde hemliën beede ter hulpe te commen, ende te wreecken de overdaet van den grave Aernaut, ende ghinghen huerlieder ghereet maken om met grooter heercracht in Vlaendren te commen, van volcke, van wapenen ende artylgerie, dwelck ic hier laten wille.

Hoe den grave Aernaut trect ten Tornoye.

Ende nu willick gaen segghen van den grave Aernaut, die metten brant der liefden ontsteken was up die schoone Rosula, die eenighe dochter van den conynck Berrengier, om de welcke hy in meeninghe was naer Pavien te trecken, ende hoopte die metter gracie Gods wel te winnen, uut welcke hy raet nam met den heere van Dixmude ende den burchgrave

van Ghend, ende met de gheslachten, biddende hemlieden dat sy sijn lant wel souden willen bewaren ter minste schade jeghens den conynck van Vranckeryke ende sijn adherenten, want om gheen sake, die het herte ghepeynsen conste of hy en wilde te Pavyen ten Tornoeye wesen, maer hoopte alsoo haest weder te keeren als hy coeste. De voornoemde heeren, dit verstaen hebbende, waren seer bedruet dat hy alsoo uutten lande trecken wilde, nochtans sy hoopten dat God den Heere ten besten keeren soude, sy consenteerden hem te Pavyen te trecken, hem biddende dat hy hem altijts voor verraders wachten wilde, sy souden huerlieder beste doen om sijn lant te bewaren ende also heeft den voornoemde grave oorlof ghenomen an de heeren, ende es also met al dat hem behoufde ten tornoye te Pavyen waert ghereyst.

Hoe de iij conynghen met veele graven ende hertogen arriveren, ende den raed van den Gandoysen.

Naer dat den grave Aernaut vertroocken was so es den conynck van Vranckerycke, den conynck van Inghelant, den conynck van Scotlant met veele hertoghen ende graven, als den grave van Ponteu, ende den grave van Normandien, ende veel andere in Vlaenderen ghecomen, dwelcke den heere van Dixmude als ruwaert van Vlaendren vernomen heeft, die den grave Aernaut ghestelt hadde t'synen vertrecke, seyde totten burchgrave als dat de drye conynghen met al huerlieder macht up Vlaendren quamen, als Vranckerycke, Inghelant ende Scotlant, dies hy van den burchgrave raet begheerden te hebben, hoedat sy het lant bewaren souden ter minster schade; daer up Gheeraert van Ghend seyde: 'Laet

ons trecken by den gheslachten, hoe wy metter oorloghe jehens de macht van de drye conynghen maken willen, want 't en es in ons macht niet sonder wysen raet de dry conynghen te wederstane.' Mids welcken den voornoemde ruwaert ende den burchgrave van Ghendt quamen tot by den gheslachte, denwelcken den raet gaven dat Gheeraert van Ghend als huerlieder medebroeder soude blyven in de stadt, maer dat den heere van Dixmude als ruwaert van Vlaendren trecken soude by den conynck van Vranckerijcke als souverejne heere, ende dat hy overgheven soude alle de steden van Vlaendren, uutghenomen de stede van Ghendt, daer hy gheen macht over en hadde, ghemeerct dat die stede gheregiert es ende ghegouverneert es, ende gheen verbot over haer en hebbe, ende segghen indien sy ter obediencie niet commen en wilde men soude se lichtelick daertoe dwynghen, ghemeerct dat sy de macht niet en hebben de macht van de dry coninghen te wederstane, denwelcken raet den heere van Dixmude goet dochte ende hy consenteerde dat men alsoo doen soude ten fyne dat het lant van Vlaendren niet en soude ghepilgiert werden ofte ghedestruert worden, dies de voornoemde gheslachten ende den burchgrave van Ghendt hebben bevolen dat men het graen van alle canten naer Ghendt brynghen soude, ende dat men de stad fortifieren ende steerck maken soude, ende wel voorsien soude van als dat moghelick ware, dus hebben sy de stad van Ghent ghefortifiert ende steerck ghemaect, ende van als seer wel voorsien, ende hebben inghehaelt ende doen inhalen victaelge ende amonicie van oorloghe van alle het ghene dat hemlieden van noode ende behouven soude om vij jaren ofte meer om de oorloghe te hauden, ende die van Ghendt hebben haerlieder scilden, wapenen, veendelen, standaerden ende bannieren ter

poortenturrens ende ter vesten allomme uutghesteken, so dat de wapenen rontomme de mueren ende de vesten ende ter poorten als selvere ende assuere van sablen blicten jehens de sonne, als of den fluer van de gulde spooren binnen der stede hadde gheweest, want den meesten deel waren alle ghesproten van die edele Trojanen, wiens fame gheheel de weerelt duere was bekend, ende ooc van die victorieuse Romeynen, wiens sweerden over al de weerelt ghecloncken hebben.

Hoe den heere van Dixmude als ruwaert van Vlaendren overgeeft alle de steden in Vlaendren den conynck van Vrancrijck.

Volghende den raet van den Gandoysen so es den voornoemde heere van Dixmude comen by den conynck van Vrancrijck, ende es hem te voete ghefallen, hem vriendelick groetende, segghende ende bad dat hy sijn ooghen van gracien slaen wilde up sijn schamele volc, hem overghevende in handen alle sloten ende casteelen ende alle steden in Vlaendren, uutghenomen de stede van Ghendt, daer ic gheen macht over en hebbe, want sy buten mynen regimente staet, dier den conynck hem metter presentacien van den heere van Dixmude, als ruwaert van Vlaendren te vrede was, maer den conync seyde wilde de stede van Ghendt jehens hem upstaen hy soudese doen raseren, insghelijcx so seyden ooc die ij andere conynghen, ende quamen alsoo eendrachtelick metter artylgerie, letter alsdoen vant, ende metter carroye naer de stede van Ghendt, dewelcke sy seer wel beset vonden met schilden, veendelen, standaerden, bannieren ende artylgerie ende veel volcx ter mueren, al offer niet dan troyaensche

ende romanische edelmannen en hadden binnen gheweest, waeraf de dry conynghen seer verwondert waren ende begheerden naerdere te commen ende sonden huerlier trompylge op vryheden ende saulfconduut, dwelcke hemlieden was gheconsenteert, ende als dese dry conynghen by der stad quamen soo dat se alle de wapenen ende bannieren wel sien mochten so seyden dese iij conynghen dat men huerlieder segghen ende vertellen soude wie alle wapenen ende bannieren toebehoorde.

Hoe de dry conynghen den adele duer de wapenen ende bannieren wort ghegheven te kennen.

Den conync van Vrancrijck die vraecht wie die schiltwapen ende banniere toebehoorde boven metten arend ten alfen sable; daer up hem de heere van Dixmude andwoorde: 'Eenen Gheeraert, heere van Staven, burchgrave van Ghent.'

Doen vraechde den conynck van Inghelandt wie die banniere ende schiltwapen toebehoorde, metten dry selveren leeuwen in 't velt van sable; daerup hem den heere van Dixmude andwoorde: 'Het gheslachte van de Vaernewijcx.'

Den conynck van Scotlant vraechde wie die wapen toebehoorde met dry gauden keperen in 't velt van kele; daerup den heere van Dixmude andwoorde dat toebehoorde het gheslachte van de Matere.

Den conynck van Vranckerycke vraecht wie die wapene ende banniere toebehoort met ij gauden vlercken in 't velt van assuere; den heere van Dixmude seyde dat toebehoorde het gheslachte Uutendale.

Den conynck van Inghelant vraecht wie die wapen toebehoorde met dry gauden moerbladeren in 't velt van kele;

daerup den heere van Dixmude seyde: 'Het gheslachte Uutervolderstrate.'

Den conynck van Vranckerijcke vraecht wie die wapen toebehoorde met iij selvere kepers in 't velt van kele; daer up den heere van Dixmude seyde: 'Het gheslachte van de Curtrosynkens.'

Doen vraechde den conynck van Inghelant wie die wapen toebehoorde metter selvere mane in 't velt van kele; daer up den heere van Dixmude seyde: 'Het gheslachte van de Sersanders.'

Noch vraechde den conynck van Scotlant wie die wapen toebehoorde met vj. smalle baren; daer up den heer van Dixmude seyde: 'Het gheslachte van de Gruutheere.'

Den conynck van Vranckerijcke vraecht wie die wapen toebehoorde met de gaude potenten in 't velt van assuere; daerup den heere van Dixmude seyde: 'Het geslachte van de Bets.'

Noch vraechde den conynck wat van alle de schiltenapen ghewerden soude ende offer so veel edelmannen binnen Vlaendren waren; daerup den heere van Dixmude seyde datter noch al meer binnen Ghendt waren wonachtich dan hy ghesien hadde, mids dat hy maer an het westhende ende suuthende en lach met huerlieder legers, want an 't oosthende ende noorthende van der stede van Ghendt ooc met schilden ende bannieren van diveersche gheslachten ende edelmannen beset ende bewaert, als Maldeghem, Schoorisse, Gavre, Ravescoot, Rijm, Borluut, Maercke ende veel meer andere te lanck om verhalen.

Den conynck van Inghelant vraecht of sy alle van edelmannen ghecommen waren; den heere van Dixmude seyde: 'Jaes, want sy alle veel rijcheden ende heerlicheden sijn besittende.' Daerup den conync van Scotlant seyde dat sy quaet

om verwinnen soude sijn, want sy alle mannen waren die de usancie der oorloghen wel wisten, ende de reyse verloren gaf indien de stede voorsien ware van victailge. Waerup den conynck van Inghelant hem seer verstoorde ende seyde: 'Al soude ic seven jaren voor de stad ligghen, (ghelijc 't ooc ghebuerde,) so sal ic mynen wille van der stad cryghen.' Ende hy swoer dat hy up de maerct cooren saeyen soude, dwelck hem den conynck van Vranckerijcke accordeerde.

Noch vraechde den conynck van Vrankerijcke wiens de wapen was met iij selveren letteren in 't velt van sabelen; daerup den heere van Dixmude seyde dat de wapen van der stadt was, want die eerste es een griexsche G, de tweede es een A, de derde es een N, de vierde es een D, makende t' samen GAND, want doen Julius Cesar Gallien ende het vlaemsche rycke conqusteerde so stichte Julius hier eenen turre die Gand hiet, naer den welcken de stede haren name heeft behauden, den welken Kaerle Martel ter bescheermynghen van de palen van Vranckerycke te bewaren hadde.

Omme welcke saken den conynck van Inghelant verstoort sijnde, seyde totten conynck van Vranckerycke: 'Laet ons leghers naerder legghen ende laet ons dese Romeynen, wiens voorvaders Gallien nu Vranckerycke, ende Brytaengen nu Inghelant destrueerden, laetse ons al te male te nieuten brynghen, ende doen verslaen.' Daeruppe den conynck van Vranckerycke seyde: 'Laet ons naerdere gaen dat wy verstaen wat sy in den sin hebben.' Dit siende den burchgrave als gouvernuer van der stede verboot niet naerdere te commen ten ware dat hy wat segghen wilde men soude den conync seer gheerne ghehoor gheven. Dan seyde den conynck van Vranckerijcke: 'Ghy Gandoysen, wat hebby voren jeghens de macht

van dry conynghen te stane ende opposeren! Haddy wyselic ghedaen ghy sout uwe stede uwen souvereynen heere overghegheven hebben, ende hoe sydy so coene dat ghy uwe bannieren ende veendelen durft ontwinden jehens myne conyncklicke majesteit?' Waer up de Vaernewijcx seyden dat noch te vrouch was sijn ghenade te anveerden, so dat den conynck van Inghelant vraechde: 'Waer es den grave Aernaut, ulieder heere, den welcken wy leeren sullen den coopman te rooven te lande ende ter see, ende hem niet en laet vry gaen daer hy wille varen, nochte oock synen overheere niet te willen obedieren, hemlieden noch vraghende of sy de stad wilden overgheven eer 't hulieden beraudde.' Daerup de gheslachten van de Maters seyden dat se noch niet beraen en waren de stad also over te leveren, ghemeert dat onsen heere buten den lande es, ende wy hopen hem syne stede wel te bewaren tot dat hy wederomme in 't lant comen sal.

Dies den conynck van Scotlant seyde dat sy naer den grave niet beyden en wilden, maer sy souden de stede haest winnen ende gheheel doen raseren. Up hetwelcke seyden alle de capiteynen, ende de gheslachten seyden dat sy al t'samen achterwaert deynsen soude, ende huerlieder ghedreechsel en achten wy niet meer dan eenen appelsteel ende met huerlieder flatternye en hebben wy niet te doene, ende sy seyden de coninghen de vryheyt ofte treves uppe, dat hemlieden was ghegheven.

Hoe de dry conynghen raet gaen houden ende van den tornope by den grave Aernaut ghedaen.

Tot welcken tornoye veele diveersche edelen heeren, princen ende hertoghen, marcgraven ghecomen waren, omme die

schoone Rosula, des eenighe dochtere van den conynck Berrengier van Pavyen ende Lombardyen ende van Italien coraguesselic te winnen.

Eerst quam daer ten tornoye den marquys van Solucen, den ghecoren conync van Lombaerdyen, die uute was, om naer de doot van den conynck Berrengier conynck te syne. Dese marquys beminde seere die schoone Rosula, maer sy en begheerde syns niet, waer omme sy haer vader riet dese tornoye te hauden om sijns quyte te syne, want sy hoopte datter vrome graven ende hertoghen comen saude ghelijc't ghebuerde. Eerst den marquys van Solucen, den grave Aernaut van Vlaendren, den grave van Feraren, den prince van Pado, den hertoghe van Venegen, ende veel meer andere edelmannen, die al t' samen hemlieden seer rudderlick ende coraguesselick hadden, maer den grave van Vlaendren velde al datter quam; al hadder noch meer ghecommen hy behilt den prijs, want sijns ghelijcke en wasser niet om metter lance te steken ende metten sweerde te tornoyen, hetwelcke daer noont ghesien en hadde gheweest, so dat mer al riep: 'Vlaendren! Vlaendren!'

So als den grave Aernaut al afgesteken hadde al datter quam metter lanche, ende metten sweerde ter neder ghesmeten hadde, ende men sach den grave Aernaut in de rijden ende die vrijde, ende niemant en quam, so hebben de herauten met alderande spel ende tryumphe gheropen: 'Vlaendren! Vlaendren! Vlaendren heeft den prijs ghewonnen, want niemant en es sijns ghelijcke, want hy metter lance twee hertoghen, vier graven ende twee marcgraven in 't sant ghereden heeft sonder een lanche te breken, in sulcker wijs dat hy de bane behauden heeft.' Dus den conynck Berrengier dede open hof

hauden ende roepen, ende dat den grave Aernaut van Vlaendren den prijs ghewonnen hadde, daeromme dede den conynck ghebieden dat se alle ten hove comen souden omme den voornoemde grave te eeren, ende hem den prijs te sien gheven, hier mede es den tornoye ghescheeden ende alle de heeren sijn elc tot huerlieder heerbeerghe ghetrocken om hemlieden te gaen ghereeden, so sy ten hove commen wilde.

Hoe den grave Aernaut den schoonen prijs ontfanct, die schoone Rosula , ende van haer eerste bede.

Binnen welcken tyde de schoone Rosula God den Heere loofde ende dancte dat sy so vroom eenen ruddere hebben soude voor eenen man, al wast dat hy maer eenen grave en was, ghemeerct syne vromicheyt ende coraguesheyt, die hy ten tornoye ghetoocht hadde. Dies huer heer vader hieromme censdeels seer bedruet was om dat hy van sijnder dochtere scheeden moeste, duchtende dat den grave Aernaut hem sijn dochtere ontvoeren soude, ende in Vlaendren brynghen soude, dwelc hy sijn dochtere claechde, segghende dat hy nu voort eeuwelic in drucke leven soude, mids dat ic van u sal moeten scheeden, dies sy haer vadere te vreden stelde, segghende dat sy hoopte an den grave Aernaut te verweerven dat sy altijs by hem blyven soude den tijt sijns levens, daermede hem den conynck Berrengier hem selven verlichte ende vertrooste.

Ende den grave Aernaut quam by sijn lief Rosula ende den conync by sijn dochtere staende vant den grave Aernaut, boot hemlieden eersamelike groete ende reverencie, soo 't betaemde, daeraf hem den coninc bedancte seere, ende presenteerde hem daer synen prijs, die hy met grooten arbeyt ghewonnen hadde,

dwelck was die eenighe dochtere Rosula, daerof den edelen grave van Vlaendren den conynck Berrengier seer hoochelic was bedanckende, ende grootelicx was segghende dat hy huer niet weerdich en was, al was 't dat de fortune hem daertoe vercoren hadde ende de gracie Gods. Daerup den conynck seyde dat hy al sulcke sprake achterlaten soude want su haren wille ghedaen heeft ende u onderdanich sijn sal den tijt uws levens, dus su, die schoone Rosula, bad den grave Aernaut dat hy haer eerste bede niet ontsegghen en wilde, ter presencie van haren heer vadere, segghende dat sy voorts al haer leven lanc hem obedientich ende onderdanich sijn soude, dies sy datte bad ende an hem begheerde dat hy met haer blyven soude in Pavien by haren heer vadere, also langhe als hy leven soude ende niet langhere, dwelcke den conynck Berrengier hem oock bad van ghelycken hem presenterende al sijn goet ende schad omme mede te voerene naer sijn doot, biddende den grave Aernaut de bede van sijn dochter niet te willen ontsegghen, hetwelcke den grave Aernaut hy sijn lief terstont consenteerde, hoewel dat hem veele an hebben soude dat schoone soete Vlaenderlant te deerven, maer duer de liefde van haer hoopty te verdragen, dies den conynck hem presenteerde gaut, selvere, ghesteenten ende ooc volc van orloghe, waert dat hijs van doene hadde, daerof den grave van Vlaendren hem seer bedanckende was.

Dan de brulof van grave Aernaut met 's conyncx dochtere Rosula.

Soo naer veel spraken tusschen conynck Berrengier ende den grave Aernaut met Rosula, so sijn sy also ter salen-

waert ghegaen om ondertrauwe ghedaen te werdene tusschen de schoone Rosula ende den grave Aernaut, waeraf de schoone Rosula God den heere was danckende dat sy so vroom eenen ruddere ende edelen grave ende prince tot eenen man hebben soude, so sijn se al t'samen ter salen ghegaen, daer sy ondertrauwe ghedaen hebben.

Ende corts daerna esser open hof ghehouden xl. daghen lanc ende de bruloft-feeste es blydelic ghehouden den vierden dach van augusti in 't jaer Ons Heeren ix^c. ende lxxvij; de ghenoechte nochte vruecht en waer niet om scrijven, die in die blyde feeste ghedaen es, ende ten hende van die feeste trocken alle de heeren elc t'synen lande-waert, ende den grave Aernaut bleef te Pavien in Italien by de schoone Rosula ende by den conynck Berrengier, so hy ghelooft hadde.

Hoe datter een verraderie upstont jehens den grave Aernaut.

Ghelijck haet ende nijt niet en steerft so en esse oock niet ghestorven in den grave van Solucen, die den grave Aernaut seer benyde om dat den grave sijn lief hadde, ontbiedende twee van sijn vrienden, daeraf den eenen hiet Alfoncius ende den anderen Thiebaut, dewelcke by hem comen sijnde, vraechde hemlieden raet hoe hy hem up den Vlamynck soude wreken, den welcken hem in 't sant hadde ghesteken, daerup Alfonce ende Thiebaut seyden dat sy hem wel wreken soude, want sy verstaen hadden dat Rosula bevrucht was van kinde, sy seyden, sy souden de moeder ende het kint met subtylheyte vergheven, het welcke den marquys van Solucen wel consenteerde om dat hy ghewroken soude werden; ende den marquys

track naer Roome, verbeydende dat den conynck Berrengier overleden soude sijn, want hy ghecoren was om naer de doot conynck van Pavyen te syne, ende Alfonse ende Thiebaut bleven in 't hof om huerlieder verraderie te doene als 't pas gheven soude.

Hoe Rosula eenen ghefenijnden appele van den verrader Thiebaut wort ghegheven.

Corts daerna doen de schoone Rosula bevrucht was ende een wyle tijts ghewandelt hebbende in de sale begheerde in haer camere te gane, siende Thiebaut eenen seer schoonen appele hebben daer hy secretelick fenijn inghedaen hadde, dat su niet en wiste, heeft den appele van hem begheert ende hy gaf huer den appele, segghende dat su den appele selve soude eten, ende een stick daer af eten, want hy uuter maten goet van smake es, seyde den verrader, so dat su den appel aenveerde, ende seyde totten grave Aernaut dat hy van den appele eten soude ende een stick daer af snyden; ende den grave Aernaut die aenveerde den appele, ende hy sneeten in sticken, daer af hy een stick nam ende gaf't Thiebaut, segghende dat hy eerst eten soude, daer up Thiebaut seyde dat hy belooft hadde nemmermeer freyt te eten, ghemeerct dat ic eens van eenen boom viel duer het breken van eenen tacke, daer ic hier voortijts mijn been af hebbe ghebroken, doen gheloofde nemmermeer freyt te eten in seven jaren; uut welcke Rosula haren man, den grave Aernaut, bad dat hy 't hem verdragen wilde. 'Neen, seyde den grave, daer moet wat anders schulen, desen appele sal hier gheproeft werden.' So dat den grave gaf een stick een scomynckele, dat daer ghebonden

was met eenen block, dat daer liep achter de sale. Als den verrader datte sach hy had gheerne wech gheweest, maer den grave die hiltten vaste, tot dat het scomynckele het stick gheheten hadde, dwelc terstont daerof barst, so dat den grave met hittighen moede ende toorchicheyt sijn sweert uuttrack ende sloech den verrader 't hooft van den buucke, dus Rosula van verscritheden in haer camere wort ghedreghen, ende den conynck Berrengier hoorende het gheruchte es derwaert comen, ende den conynck daer sijnde vraechde waeromme den grave so ghestoort was, daerup dat den grave andworde: 'Die verrader Thiebaut, die daer doot licht, heeft uwer dochter ende my met eenen appelen willen vergheven, dwelcke by den scomynckele ghebleken es, dwelc daer gheborsten licht, waeromme ic den selven verradere van den lyve berooft hebbe.' Daerup den conynck Berrengier seyde dat hy te haestich was, want waert dat hy noch leefde, men soude noch meer bescheets gheweten hebben, wat uut hem alleene niet en quam, daer esser noch meer te rade inghegaen, die wy niet en weten, nietemin stelt uselven te vreden.

Hoe den grave Aernaut eenen brief uut Ghendt gheschreven ontfanct.

Met dien dat sy aldus te gader stonden so quam daer een bode uut Ghendt, den welcken die van Ghendt ghesonden hadden met eenen brief, den welcken brief den grave oversiende seyde dat hem de fortune gheheel was contrarie, mids dat d'een ongheval up d'ander quam, want den bode seyde dat gheheel Vlaendren den conynck van Vranckerijcke obedient was sonder Ghendt alleene, dewelcke van de dry conynghen

ende van vele hertoghen ende graven seer sterck beleyt es, dies den conynck Berrengier seyde dat hy den brief uut lesen soude om meer bescheets daer af te weten, hetwelcke den grave Aernout dede, segghende: 'Ic sta hier ghenoompt als eershachtich heere, maer te trauwen mijn heere es smal naer dien dat soo veel volcx op my drompt.'

Als ic versta in 't ghetal
 Hier staet saluut boven al:
 Ons hebben beleyd't dry conynghen staut
 Uut Vranckerijcke, Inghelant en Schotland crachtig
 U recht te cavelen en ontsien wy niet,
 U lant en heeft noch gheen verdriet,
 Met wysen raet eyst belet vry,
 Dus als 't u belieft so compt ons by
 Als u werck ten hende wert ghebracht,
 T'uwereeren sijn wy altijts bedacht,
 Als wy die staen tot uwen ghebode,
 Hier mede blijft Gode, den heere bevolen.

Den brief ghelesen sijnde, vraechde den conynck Berrengier den grave Aernaut ter wat causen syne stede van de dry conynghen beleyt was, daerup den grave seyde hoe dat hy hier te voren het profijt van syne landen ghesocht hadde, so dat ic de coopliden van diverse landen gheboden hebbe huerlier goet tot mynen lande ende havene te bryngene, het soude haest vercocht sijn, dwelck sy ghedaen hebben ende vercocht hebben; omme het welcke sy gheerne mijn lant souden raseren. Daerup den conynck vraechde of een stad alleene hem pijnde de macht der dry conynghen te wederstane, so moet die stede veel eeren weert syn; daerup den grave seyde: 'Ja, want binnen der selver stede den meesten deel alle edele mannen ende seer rijcke van goede sijn ghedescen-

deert van hauden tyde van edele Trojanen ende Romeynen, wiens voorvaders het lant van Gallien, nu Vranckerijcke, ende Britaengen, nu Inghelant met Julius Cesar hilpen conqueren ende hilpen dwynghen hier voortijts, dies ic gheenen noot en hebbe dat sy de stad lichtelick sullen overgheven ofte verliesen, ende het es de steercxste stadt van al dien lande.' Omme welcke den conynck Berrengier bad dat hy by hem blyven wilde, maer wildi eenich volck van wapene hebben ende in Vlaenderen senden scad ofte victailge, hy consenteerde 't hem also te doene, ende naer sijn doot met sijn dochtere Rosula ende met synen kinde derwaert te reysen.

Hoe dat de tydinghe te Ghend compt dat Rosula was gheleghen van eenen sone.

Rosula, die gravinne ghebaerst ende gheleghen sijnde van eenen schoonen jonghen sone, so hadde die grave Aernaut van te voren, eer den anderen bode by hem comen was dese tydynghe naer Ghendt ghesonden datter eenen jonghen grave gheboren was, die ghe-naempt es Baudewijn de Caluwe, naer den grootvadere van Aernaut, ende noch so screef hy eenen brief dat se God loven ende dancken soude, ende tryumphe bedryven soude van vieren om dat God almachtich eenen jongen prince verleent hadde, ende indien sy eenighe saken van doene hadden dat sy datte metter haesten soudent onbieden, hy souder so eerlick in voorsien dat moghelick ware met noch veel andere worden te lanck om scryven.

Hoe datter veele assauten ende sturmen op de stad waren ghedaen, ende van het uutcomen van den kelder int 's Graven-casteel.

Fray ende substyl ende cloeck ter oorloghen so waren de Gandoysen in feyten van oorloghen, want up den dach van der vierynghe so en saghen se niemant ter vesten noch ter mueren, waeromme dat sy meenden de stad up dien dach ghewonnen te hebben om dat sy niemant en saghen, waeromme den conynck van Inghelant meende dat de Gandoysen ter Oostpoorte uut waren gheloopen ende so ghevloten, maer ten was huerlieder gheenen nood, maer sy maecten hemlien ghereet om haer vianden te gaen bevechten, te wylen dat de Inghelsche ende de Scotten den assaut ende sturme deden, die ghebuerde an de Turrepoorte, trocken veel Gandoysen int 's Graven-casteel, duer den keldere onder d'eerde tot Wondelghem toe, ende staken in brande alle de tenten ende de pauweljoenen van de Ingelsche, die alsdoen tot Mariekeercke met huerlieder legher laghen, ende die ingelsche conynck dede duer het lanckduerich belech die keercke maken, ende voort de Gandoysen roofden den inghelschen legher van als dat sy ghecryghen conden, ende smeten al doot dat sy vonden, ende veele warender ghevanghen. Ditte vernemende den ingelschen conynck, was gheheel verstoort so dat hy byna soude verroet gheworden hebben, daerup die Gandoysen letter ofte niet waren achtende, en de Gandoysen en waren daermede noch niet te vreden. Maer sy quamen uute met scoone ordinancie seer wel ghemonteert met bannieren, veendelen, standaerden ten twee poorten, ter

Turrepoorte jehens den Ingelschen conynck, ende ter Graupoorte, die stont by het Sluseken, jehens den Schotten, ende sy sloeghen van achter also in den steert. Den hertoghe van Pontiers riep dat mer vluchten soude, in de welcke vlucht menich Inghels ende Scot metten hertoghe van Pontiers wiert verslegghen, want de Gandoysen velden ende namen den ingelschen standaert met noch bannieren ende veendelen, dies den ingelschen conynck in vreesen was haddy niet achterwaert ghevloten, want de Gandoysen quamen noch eens corts daerna uute van den keldere int's Graven-casteel onder de eerde tot Wondelghem, daer sy groote schade deden onder het carroye ende de tenten ende de pauweljoenen, die van te voren noch niet verbrant en waren, die spolierden ende roofden sy van victailge ende amonicie ende al dat sy ghecryghen conden, ende brochten al duer den keldere onder d'eerde tot in 's Graven-casteel, uut welcken den scotschen coninc dede maken een casteel up het gat van den keldere (daer nu staet S. Katelyne-keerke tot Wondelghem) om dat de Gandoysen niet meer en souden commen duer de vaute ofte keldere want hy seer groote schade ende groot verlies van volcke al duer het uutcomen van de Gandoysen ghehad hadde, maer wiert naer sijn vertrecken wederomme gheopent.

Hoe den conynck van Inghelant claechde dat de Gandoysen den standaert hebben ghenomen ende hy sweert noch cooren te saeyen up de maert.

Groote victorie hebben die Gandoysen op dien dach ghehad, want sy hebben verslegghen den principalen edeldom van den inghelschen coninc ende claechde't den conynck van

Scotlant, dat sy, synen standaert hadden ghewonnen, denwelcken sy contrarie tot huerlieder poorte upwaert ghekeert, hadden uutghesteken, ter blamacie van my; daeromme so swoer hy dat hy niet eer synen legher lichten en soude voor dat hy cooren up de maerct met sijnder hant soude hebben ghesaeyt ofte dat de stede gheheel soude gheraseert ende ghedestruert sijn tot hetwelke den conynck van Scotlant beloofde bystand te doene. Den inghelschen conynck siende dat de meerschen van Wondelghem te verdryncken, dede sijn artylgerie achterwaert voeren (mids dat de Gandoysen plancken allomme inleyden) tot up het hooghe lant, ende sijn tenten dede hy slaen ontrent Marie-keercke, de welcke keercke hy dede maken om dat hy de stede so steerck was ende wel ghefondeert te syne, dewelcke hy meende te winnen al eer hy upbreken saude, uut welcken hy Mariekerke dede maken.

Hoe den coninc van Vrankerijck slaet synen legher in 't clooster van Ste Pieters, maer 'twert van daer verslegghen.

In 't cloostere van Blandijn, nu Ste Pieters, sloech den coninc van Vranckerijcke synen leghere want de muuncken die waren ghevlucht, meenende aldaer eenighe vrome feyten te bedryven, dies de Gandoysen raet hilden ende sloten dat sy den conynck van Vranckerijcke oock soudent doen verlogieren so sy den inghelschen conynck ghedaen hadden, want de voornoemde gheslachten met de insetenen van der stad deelden hemlieden in dry partyen; de twee partyen namen schepen, d'eene partie riemde ter Schelden up, ende d'andere ter Leyden sijn se met groote menichte van cleyne schepen

up gheriemt, ende de derde partye quamen ter poorten uute, daer de Franchoisen jehens quamen schermutsen met al huerlieder macht, ende die twee andere sloeghen van achtere in de steert, so dat de Franchoisen niet en wisten waer vlieden, in dewelke vlucht groote menichte van Franchoisen verslegghen waren, dies den coninck van Vranckerijcke de vlucht nam tot Malte over de brugghe, ende hy sach de steerte van der stad ane, ende de schoone landauwe, ende swoer dat hy synen leggher niet eer lichten en soude voor dat de stad van Ghendt gheraseert ware, waeromme den conynck groote macht van Franchoisen ontboot uut Vranckerijcke om de stad van Ghent met gheweldighe stormen in te nemen.

De Gandoisen seer verblijt sijnde van de victorie, ende dat sy alsoch sonder groot verlies van volcke in 't voordeel waren, hebben al het goet der Franchoisen, dat sy te Ste Pieters vonden in huerlieder schepen ghedreghen als buudt ende den ruters-knechten ghedeelt, want daer waren wel vijf duusent Franchoisen bleven.

Omme welck groot verlies den conynck van Franckrijc was dreeghende de stede van Ghendt te raseren eer den vijften dach lyden soude, ende gheboot elcken sijn logiest te maken te Maelte over de brugghe, ende sijn tente dedy slaen daer nu Ste Denijs-keercke staet, welcke keercke hy dede maken, als hy ansach dat de stede was qualic winnelic, ende daer te blyven ligghen tot dat de stede verhonghert ofte ghewonnen soude sijn, dwelck hy sorchde dat langhe dueren soude, alsoo 't ooc dede, want hi daer meer dan vij jaren voren lach ende en conste se noch niet ghewinnen, dwelc hem seere verdroot.

Hoe den grave eenen brief sent an die van Ghendt , ende fraye vieringhe.

Peynsende in sijn selven dicwils hoe dat met die edel stad van Ghend vergaen mochte, ende om dat den grave Aernaut was seere verlynghende om in Vlaendren te commen, claghende dat die edelheyt van Vrancrijc behoorde in rechte te hauden, my al sulcke een onrecht doende sijn, dat sy myne stede willen raseren, vloekende den verraders, die hem also an den conynck vermaect hebben, dies den grave Aernaut eenen brief heeft ghescreven ende ghesonden an die van Ghendt, ende ontboot hemlieden in corten daghen by hemlieden te commen, want den conynck Berrengier met allen sieck es, ende te bedde licht, ic duchte dat hy niet langhe leven en sal, daeromme dat Rosula seer bedroeft es.

Ende den verrader Alfonse was met grooten nijd onsteken op den grave Aernaut om dat hy Thiebaut synen cosijn also verslegghen hadde, hetwelcke hy beloofd hadde up den grave Aernaut te wreken, als 't hem best pas dyncken soude; daerof willic swyghen ende vertellen hoe dat den bode te Ghent commen ende hoe Geeraert van Ghent den brief las voor al de ghemeente:

Hier staet saluut an mijn vrienden ghetrauwe,
 Ic grave Aernaut ende mijn huusvrauwe
 Ontbieden u Saluut.
 Wilt blyschap bedryven sonder rauwe,
 Ghy sult ons curts sien in 't Gentsche besluit,
 Oock suldy sien onsen sone mede,
 Uwen jonghen heere van reynder sede,
 Dies moechdy daer in verblyden;

Op alle trouwe haudt wel mijn stede,
 Den conynck Berrengier licht met allen crauck,
 Ghy sult den loon van ons verweerven,
 Hier mede so stake ic nu ter tijt.
 Te Pado gheseghelt ende ghescreven
 In goede ghesonde, dus weest verblijt;
 God wil ons al t' samen een versamen gheven.

Desen brief aldus ghelesen sijnde so waren alle de Gandoisen seere verblijt, ende sloten eendrachtich dat mer vieren soude tot alle turrens, mueren ende vesten van der stede, hetwelcke so ghedaen was, so dat de stede scheen in brande te stane; de menichte van vieren en ware niet om segghen, nochte oock de fraye tryumphante vierynghe als ter vesten ende torrens uut ghebuerde, ten hadde gheweest het luudden van de clocken, trompetten ende scalmeyers ende dierghelijcke spel, de vianden soude hebben ghewaent dat de stede soude verbrant hebben, maer als sy hoorden de instrumenten spelen so saghen se wel dat blyscap was, waeraf de coninghen seer verwondert waren wat nieumaren de Gandoisen ontfaen hadden, daeromme sy so groote blyschepe bedreven.

Hoe de twee conynghen senden huer trompylge om metten burchgrave te spreken.

Fray en gent wasser allomme gheviert, so voorseyt es, so hebben dan den conynck van Inghelant ende Scotlant haer bode ende trompylge an den burchgrave van Ghent ghesonden om met hem te spreken, hetwelcke hemlieden was gheconsenteert, so heeft dan den conync van Inghelant ghevraecht waeromme sy so rijckelick ende costelic vierden ten torrens

ende ter vesten uute, ende of den grave Aernaut commen es, daerup de Gandoysen seyden dat se wel blyde mochten sijn in spyte van huerlieder vianden, want indien sy niet curtelynghen en vertrecken sy souden alle verslegghen werden, dies den inghelschen conynck seyde dat hy daer letter vreesse af hadde, doen seyden beede de conynghen dat se Ghent noch souden raseren, ende men sal segghen: daer plach Ghent te stane, ende dat hy cooren in de stede saeyen soude tot profyte diet maeyen soude.

Hoe Gheeraert van Ghent ende de geslachten sweeren (dat sy) ter poorten in niet comen en saude om cooren te sayen.

Gheeraert van Ghend andwoorde ende seyde ende swoer van ghelijcken dat hy nocte niemant van de syne binnen den tyde van oorloghe duer eenighe poorten van der stede dan met vechtender hant commen en soude. Ten fyne dat Gheeraert te bet synen heet soude volcommen, so deden de Gandoisen alle de poorten van der stede toemetsen ende bolleweercken, ende seyden tot de twee conynghen dat sy vertrecken soude of men saude se doen vertrecken, dies sy vertrocken, segghende dat wel felle ende coraguesche mannen waren, ende dat de inwoners staut ende onvervaert waren, want sy weten wel dat huerlieder stad niet winnelick en es, ende ghelijc Gheeraert van Ghend ghesworen hadde so swoeren oock alle den gheslachten ende de capiteynen ende alle de inwoners dat nemmeer incommen en soude dan vechtender hant, dies de conynghen raet hilden ende ontboden den conynck van Vranckerijck denwelcken sy te kennen gaven

den heet van den Gandoisen, die sy ghesworen hadden, ende hoe dat sy van ons niet en sijn versaecht, daer up sy met malcanderen raet hilden, dat ic hier laten wille.

Dan de verraderie van Alfoncius jeghens den grave Aernaut , ende den conynck Berrengier starf.

Kennende desen verrader Alfonce dat tijt was sijn voorenghenomen spel te vulcommen, so heeft hy doen maken een puppe van syde garen binnen hol, die hy vol fenijns dede van sulcker natuere ende cracht als daer eenich nat up viele so scheen 't dat men daermede soude verbrant hebben, ende hoe dat mer meer nat up goot, hoe sy meer brande, welcke rieme ofte puppe desen verradere an synen haerme twee ofte drie reysen ghewonden hadde, so hy in 's conincx camere commende, daer den coninc in sijn dootbedde lach, dies de gravinne Rosula seer bedruet was, want den conynck Berrengier met allen seer sieck was, want hy heeft corts daerna synen gheest ghegheven, bevelende sijn siele in de handen van God almachtich, dies den grave Aernaut de gravinne trooste so hy best conde, ende hy heeft bevolen synen sone dat hy sijn vraumoedere te dryncken gheven soude, dies den verrader Alfonce de schale hilt, daer den jonghen Baudewijn in schanck, ende den verradere hadde de puppe ofte riem an synen haerme, die Baudewijn nat maecte van den wyne, dies den verrader riep dat hy van den fenyne verbranden moeste, welcke puppe ofte riem hy waende de gravinne ghegheven te hebben, omme welcken grief hy terstont ghevanghen was ende ter exame gheleyt, dewelcke stappans heeft beleden dat hy wrake doen wilde om Baudewijn te bedeerven, om dat

synen cosijn also verslegghen was, die Thiebaut hiet, dies den grave hem terstont dede justicien ende an een galge hanghen, naer welcke justicie men den coninck Berrengier seer rijkelic ende eerlic ter eerden heeft ghedaen ende men celebreerde de huutvaert alsoo dat behoort.

Naer dat alle dynghen gheschicht waren, so sloten sy, den grave Aernaut ende de gravinne Rosula, om naer dat schoone soete Vlaenderlant te commen, met Baudewijn, haren sone, ende met al huerlieder familie, scatten ende goeden naer Vlaendren te trecken daer se al t' samen groot verlanghen naer hadden, dwelcke also ghedaen was; daer waren schepen met groote scatten gheladen, ende den grave metter gravinne sijn al t' samen t' schepe naer Vlaendren commen.

Hoe dat de conynghen verdriet dat sy meer dan vij jaren voor Ghendt hebben gheleghen, ende van de parlementacie.

Veele assauten hebben de conynghen ghedaen op die stede, maer en consten se niet ghecryghen nochte de Gandoisen gheen schade ghedoen, waer duere sy malcanderen claechden dat sy meer dan vij jaren voor de stad hadden gheleghen sonder deselve stede iet te deeren, ende dat se so langhe uut haren lande gheweest hadden, so dat den conync van Vranckerijcke beghint te verdrietene ende wilde synen legher up breken, daerof den conynck van Inghelant seer was ghestoort, segghende indien hy vertrocke hy soude moeten synen heet verloren gheven.

Daerup den heere van Dixmude by de conynghen ontboden

wiert, dewelcken hem raet vraechden, daerup den heere van Dixmude, als ruwaert van Vlaendren, andworde ende seyde: 'Ghy heeren ende conynghen, ghemeerct dat ghyliden gheen profijt en cont ghedoen noch de stede hinderlick, ende de stede niet wel winnelic en es, mids datter noch jaerlicx victailge hemlieden ghenoech toecompt duer de riviere van Antwerpen van der Schelde ende ooc van der Nuesen, ende oock met schepen over de meerschen, ende oock duer de heymelicke duerganghen, die sy hebben onder de eerde, dies hemlieden gheen victailge ghebreken en mach, maer believe 't u, myne heeren conynghen van Vrancrijk, Inghelant en Scotlant, t' avent ulieder leghers te lichten, ic sal so veele doen an de heeren van Ghendt dat den conynck van Inghelant in de stede sal comen om synen heet te behauden ende cooren te sayen up de maerct, so synen heet inhalt, ende voort als den grave Aernaut in 't lant commen sal den conynck van Vranckerijcke te obedieren als synen overheere, ende indien hy iet jeghens den coopman mesdaen heeft, dat sal hy beteren soo 't behooren sal.' Dies den coninck van Vranckrijc ende Scotlant huerlieder leghers lichten ende trocken elc t' synen landewaert.

Hoe den heere van Dixmude spreect om eenen bestant.

Treckende naer de stad den heer van Dixmude heeft de Gandoysen toeghesproken ende gheseyt dat se alle vertrecken souden, waert dat den conynck van Inghelant cooren saeyen mochte op de maerct, sonder iemant te moghen mesdoene, om synen heet te hauden ende te volcommen, want in 't beghin so hy verlogieren moeste swoer hy dat hy nemmermeer synen

legher lichten en soude voor dat hy cooren op de maerct ghesaeyt soude hebben, omme welcken heet hy my ghesonden heeft. Daerup de gheslachten seyden dat sy elc besondere ghesworen hadden als dat den selven conynck also langhe als het belech dueren soude in de stede tot gheender poorten incommen en soude dan vechtender handt, ende dat sy haren eedt also groot waren achtende als den synen, willende denselven eedt ooc in eeren ghehouden hebben. Daerup den heere van Dixmude seyde: 'Ic weet raet dat hy tot gheender poorten incommen en sal, men sal slaen een gat in de veste tusschen de Turrepoort ende de Santpoorte, daer hy duer lyden sal, ende daer sal men hem met eenen schepe overhalen om dat hy op de maerct cooren saeyen saude.' In welcken de gheslachten consenteerden also te commen binnen der stede van Ghendt; daermede so schiet den heere van Dixmude van die van Ghendt.

Dan een ghebot uut gheleyt binnen der stad eer den conynck van Inghelant inquam.

Men gheboot gheheel de stadt duere dat men alle de wynckels soude openstellen, ende dat alle het volc soude weercken, synghen, clynghen in huerlieder husen, ende voort dat alle backers soudent huerlieder wynckels openstellen ende die voorsien van veel broots, daertoe dat men hemlien cooren om te backen verleen soude uut der stad cooren, ende elc huusghesin die ghebacken hadde, soude ooc ten tooghe stellen, ende voort stelde men in diveerschen huusen daer den conynck passeren soude loose sacken met cooren, ende noch voort so stelde de stad al huerlieder graen ten aerde in

sacken, in tonnen mette bome upwaert, so datter letter coorens up lach, want in de stad niet vele en was, ende ooc in sacken die loosselic met ander dynghen ghevult waren, ende by elcke tonne met cooren stonden bewaerders, soo 't ooc deden by de sacken. Huerlieder was seer scheerpelick belast, waert datter iemant sijn handen in de tonnen soude steken, dat men hem stappans doot soude slaen, eer hy 't den conync ofte synen raet te kennen gheven soude, om dat de loosheynt niet uut commen en soude. Het es ghebuert dat een van 's conyncx volc sijn hant stack in een tonne, die boven op den bom met cooren ghevult was, die seer haest verslegghen was, want hy meende te roepen: "t Es al bedroch!" Maer het wiert hem belet.

Hoe dat den coninc van Inghelant binnen Ghendt compt ende cooren saeyt up de maerct.

Naer dat den heere van Dixmude langhe ghesproken hadde jehghens de Gandoisen es commen by den conynck van Inghelant, segghende dat de Gandoisen wel te vreden waren ende sy consenteerden hem synen eedt te volcommen, uut welcken den conynck van Inghelant met den heere van Dixmude, met noch veel andere heeren t' schepe ghegaen, ende sy quamen totter mueren van der stad daer sy een gat vonden in de mueren gheslegghen van der stad, welck gad was tusschen de Turrepoorte ende de Santpoorte, duer welcke gad hy binnen quam, ende duer het gad sijnde siende allomme op de borghers van Ghent, dewelcke hem dochten alle fraeye ende coraguesche mannen te syne, alsoo 't ooc waren; siende up de lieden van neerynghe, die alle stonden en wrochten al of sy van gheender

oorloghe gheweten en hadde, ende track also ter maerct daer hy allomme de backers husen ende wynckels wel voorsien sach van broot. Doen vraechde den conync van Inghelant jehens den burchgrave van Ghend of de Gandoisen noch so wel ghemoet waren om weercken ende dat se noch so vroylick waren, want men sancker, men clanckere allomme in de huusen ende wynckels al of sy van gheender swaricheyt gheweten en hadden. Daerup dat hem den burchgrave andwoorde dat se meest alle ghesproten sijn uut die edele Trojanen ende uut de Romeynen van Caius Julius Cesar tyde af, ende dat se van gheen oorloochsche feyten vervaert en sijn ende de oorlogh wel ghewone sijn, ende dat se liever hadden in 't velt met de oorloghe te gheneeren dan iet anders te doene, soo dat se oorloghe niet met allen en ontsien, want huerlieder anders de Trojanen ende de Romeynen hebben se so gheleert. So seyde den conynck van Inghelant: 't Es meer dan vij jaren gheleden dat wy voor de stad hebben ghelegghen ende al laghen wy noch vij jaren daer voren, wy en souden de stad niet connen ghewinnen.' Dies so es den conynck van Inghelant comen op de Vrindachmaerct ende daer so heeft hy cooren ghesaeyt tot proffyte van hemlieden, die hetselve cooren indoen saude achtervolghende synen eedt, die aldoen volcommen was, ende hy heeft God van hemelrijck ghebeden met dit ghebet.

Het ghebet van den conynck van Inghelant.

O goedertieren ende barmertighen God, die 't al regiert, ic bidde u, wilt mijn ghebet verhooren, o upperste goetheyt, dat cooren dat ic hier saye, dat dese stede niet eer en mach ghewonnen sijn, voor dat datselve cooren dat ic hier saye

ghepict ende inghedaen es, dat biddic u, heere, duer u goddelicke voorsienicheyt. Amen.

Ende den conync van Inghelant sijn ghebet ghedaen hebbende es van de Vrindachmaerct vertroocken ende hy heeft oorlof an de gheslachten ghenomen, dewelcke hem sconcken een seer costelick bancket al eer hy uuter stad vertrack, naer welck bancket hy vertrack na Brugghe, ende also naer Calis ende naer Inghelant, daer hy blydelic ontfanghen was. Also es de oorloghe vergaen.

Hoe den grave Aernaut ende de gravinne te Ghendt incompt.

Rosula de gravinne ende den jonghen Baudewijn groot verlanghen hebbende om in dat soet Vlaenderlant te commen, so es den grave Aernaut duer veele peryckelen ter see met gheheel sijn familie te Ghendt incommen, daer sy seer blydelic ontfanghen waren, ende duer sijn incompte was groote ghenoechte ende vruecht bedreven, ende den grave heeft de Gandoisen seer hoochelic bedanct van huerlieder groote ghetrauwicheyt dat sy de stad also wel bewaert hadden. Ende doen ten tyde waren sy ontslegghen van haerlieder vianden, dies sy daeromme groote ghenoechte bedreven van seer fray te vieren; ende van den dienst, die sy hem ghedaen hadde, was Aernout hemlieden seer bedanckende, ende Baudewijn maecte op eenen dach vijf hondert ridders van den edelste gheslachten, so hem sijn vader ende moeder beloofte hadden.

Hoe dat den grave elcke hoofstad, als Ghendt , Brugghe ende Ypere, elc een wapen gheeft.

Het welcke ghedaen sijnde so heeft den grave ontboden de regierders van Brugghe ende Ypere, ende gaf elcke stad een wapen. Aldereerst so gaf den grave Aernaut de hoofstad van Ghend de wapen te voeren eenen witten leeu in 't swart velt, de stede van Brugghe den leeu van assuere in 't ghelue velt ende van selveren baren staende, beteeckenende dat de stede van Brugghe saude commen van der see, maer den leeu rampant saude de vlaemsche warande beschudden jehens hare vianden, daeromme stont hy rampant, wilt ende onghebonden; ende de stede van Ypere gaf hy een dobbel cruce, ende eenen bonten mantel dat sy Vlaendren bedecken soude cruuswijs jehens hare vianden, daeraf dese dry steden van Vlaendren elc bysondere den grave seer bedanckende waren ende elc es 't huuswaert met sijnder wapen ghereyst.

Hoe datter een meuterie uprees ten tyde van den grave Aernaut.

Een meuterie rees te Curtrycke curts daerna uppe, dat was de weverie ende volderie jehens die van Haerelbeke om dat die van Haerelbeke beter neerynghe hadden ende oock dat den seghel van Haerelbeke beter onder den coopman bekent was dan den seghel van Curterijcke. Omme het welcke de weverie ende de volderie van Curterijcke sloten dat sy Haerelbeke heymelic souden verbranden, den eersten saterdach alsdoen naestcommende. Dies den helegghen sant Sinte Beertolf rus-

tende was tot Haerelbeke van dese toecomende plagen waerschuwende was die lieden van Haerelbeke, ende gaf de borghers een teecken van cloppen, ende clopte binnen der selver weke so vervaerlick dat den pastuer ter dier causen naer Ghent quam ende gaf 't den grave Aernaut te kennen dat hy so vreeselic gheclopt hadde, daerup den grave seyde jeghens de gravinne Rosula waerome Sinte Beertolf so vreeselic gheclopt hadde, dat een helich man ende sant was, die sijn bloet ghesturt hadde om den name des Heeren, die hier voortijts van de Hunnen, nu Hongersche ghedoot es gheweest, welcke Hunnen mijn groot vadere hier uut Vlaendren ghejaecht heeft, daeromme gaf hem den paus alle thienden, ende hy ordineerde xij provengieren, dat sijn, huusen om den aermen proven te gheven; in Brughe stelde hy xij canuncken ende gaf hemlieden oock thienden, hy regneerde xxxviii jaren, ende hy overleet in 't jaer Ons Heeren ix^c. ende lvij ende licht begraven in 't clooster van Blandijn nu Sint Pieters. Den selven Aernaut-de-Groote brachte den helegghen sant Sinte Beertolf in Vlaendren, dewelcke ons gheeft te kennen met cloppen als den lande van Vlaendren ofte de stede daer sijn ghebeente es rustende eenich teghenspoet nakende es.

Hoe de gravinne met (Baudewijn haren sone) trecken naer Haerelbeke, ende van een myrakele.

Omme hetwelcke de gravinne Rosula haren man bad dat su het lant soude moghen gaen besien met Baudewijn haren sone, dwelck den grave consenteerde, ende liet se trecken naer Haerelbeke meiten voorseyden prochiaen ofte pastuer, ende voeren t' schepe lancxst der Leyden, daer sy de visschen

ende swanen saghen vloten, omme hetwelcke de gravinne Rosula ende Baudewijn haren sone wel een schoon landouwe dachte te syne, alsoo 't ooc es. Ende als sy niet verre van Haerelbeke en waren, so sach den pastoor eenen grooten brant up gaen, dies den roup up quam dat Haerelbeke in brande ende in gloeyde stont, dies de gravinne Rosula riep up den helegghen sant Sinte Beertolf dat hy de plaghen an God van hemelrijc verbidden wilde, dwelcke ghebeden sijnde so saghen sy het ghebeente metter lade daer hy inghesloten was by den inghele des Heeren, in vorme van eenen jonghelynck t' schepe bryngghen, daer de gravinne ende Baudewijn ende den pastoor al t' samen in waren, daeraf sy lieden seer verwondert waren, dies de gravinne beval dat men de reliquyen draghen soude in 't cloostere van Sinte Pieters op den beerch van Blandijn, ende soude deselve lade doen verchieren met gaut ende selvere, segghende dat den grave Aernaut soude verblijt sijn van het schoone myrakele, maer soude bedrouft sijn om die groote schade, die tot Haerelbeke ghebuert es van den brande, dwelcke ooc also gheschiede, want hy was verblijt van het schoone myrakele dat God duer synen helegghen vrient Gods ghetoocht hadde ende was drouve om de groote schade, die tot Haerelbeke an de keercke ende an de stad ghebuert was, want Haerelbeke was alsdoen een groote stad.

Hoe dat den grave Aernaut sterfft.

Soo als desen grave Aernaut hadde Vlaendren gheregiert als vijfte grave van Vlaendren ende het lant van Vlaendren in neerynghe, coopmanscepe ende voorspoet ghebracht hadde,

es deser weerelt overleden, waeromme grooten rauwe was gheheel Vlaendren duere, want hy subtil was soeckende het welvaren van sijn ondersaten, ende wiert begraven Sinte Pieters cloostere op den beerch van Blandijn, in 't jaer Ons Heeren ix^c. ende lxxxix. God heb de siele.

Daerna de gravinne Rosula, die voor het overlyden van den grave Aernaut hernaempt wiert by den biscop van Doornick ende gheheeten Susanna, die huude ende traude den conync van Vranckerijc, Lodewijck genaempt, metten welcken sy niet langhe in huwelic en was, want duer de liefde van haren eersten man Aernaut, die sy niet vergheten en conde es heur een siecte commen, daeraf su overleet, ende begheerde in haer dootbedde begraven te syne in 't cloostere van Blandijn, nu Sinte Pieters, by den grave Aernaut, haren eersten man, dwelck also ghedaen was, ghelijck de epitaphe ende carnacion op haer sepultuere ghegraveert mencie maect.

Hier hebby het hende van de belegheringhe van de dry conynghen van Vranckerijc, Inghelant ende Scotlant, ende de doot van Aernaut ende Rosula.